

18.5.2026

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

StV@eduskunta.fi

Asia: VNS 3/2026 vp

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2027—2030

Hyvinvointiaueiden rahoitus

Hyvinvointialueille lailla osoitetut tehtävät ja niihin osoitettava rahoituksen taso tulisi sovittaa yhteen julkisen talouden tilan kanssa ottaen huomioon myös julkisen talouden pidemmän aikavälin kestävyys. Laissa hyvinvointialueesta todetaan, että valtion rahoituksen tarkoituksena on varmistaa, että kaikilla hyvinvointialueilla on olosuhteista ja hyvinvointialueen asukkaiden palvelutarpeiden eroista huolimatta edellytykset toteuttaa lakisääteiset tehtävänsä.

Rahoitusmallin valmistelun ja hyvinvointialueiden rahoituksen perusteena olevien laskennallisten kustannusten määräytymisperusteiden lähtökohtana on ollut yksinkertainen, mahdollisimman hyvin eri puolilla maata hyvinvointialueiden toiminnan kustannusten keskeiset perusteet kattava malli. Lähtökohtana on, että valittu rahoitusmalli olisi sellainen, joka varmistaa, että julkinen valta turvaa perusoikeuksien toteutumisen suuntaamalla rahoituksen oikein eri puolilla maata. Hyvinvointialueiden rahoitusmallin perustuslaillisena reunaehtona voidaan pitää sitä, että valtion tulee huolehtia siitä, että riittävien sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palvelujen rahoitus turvattaisiin. Rahoitusmallin tulisi samalla sisältää tämän tavoitteen kanssa yhteensopivat kannusteet kustannusten kasvun hallintaan. Tällä turvattaisiin osaltaan julkisen talouden kestävyyttä.

Rahoituksen tason tulisi olla hyvinvointialueiden etukäteen ennakoitavissa, mikä tukee itsehallinnollista päätöksentekoa ja mahdollistaa suunnitelmallisen toiminnan ja talouden suunnittelun ja toteuttamisen. Nyt rahoituksessa tapahtuu merkittävää rahoituksen muutosta lyhyellä aikavälilläkin. Hyvinvointialueiden toiminnan ja talouden pitkäjänteisen suunnittelun perustaksi pitäisi kiinnittää hyvinvointialueiden rahoitus vähintään 2-3 vuodeksi eteenpäin ja tehdä tarvittavat rahoituksen muutokset vastaavalla aikajänteellä.

Hyvinvointialuekohtaisessa rahoituksessa on vuosina 2023 – 2026 ollut alueiden välillä isoja eroja. Rahoituksen kehityksen erot on aiheutunut asukasmäärän ja tarveperustaisen rahoituksen muutoksella. Rahoituksen kehitys tulevina vuosina 2027—2030 on heikkoa tai rahoitus ei kehity olleenkaan erityisesti vähenevän väestön alueilla. Tämä aiheutuu rahoituksen jälkikäteistarkistuksen pienenemisestä parantuneiden tulosten myötä sekä rahoituslakin tehtävistä muutoksista.

Satakunnan hyvinvointialueen rahoitus viimeisimmän painelaskelman mukaan (30.4.2026) ei kasva vuosina 2027, 2028 ja vuonna 2029 kasvu on 1,1 %. Satakunnan hyvinvointialueella on kattamattomia alijäämiä tilinpäätöksessä 2025 49,9 miljoonaa euroa. Nykyisen lainsäädännön mukaan alijäämät tulisi kattaa vuoden 2026 loppuun mennessä. Valmisteilla on lainsäädännön muutos alijäämien kattamismääräajan jatkamisesta. Satakunnan hyvinvointialue tulee hakemaan lisäaikaa alijäämien kattamiseen vuoden 2029 loppuun. Satakunnan osalta heikentyvä rahoitus pakottaa sopeuttamaan taloutta ja toimintaa tulevina vuosina ja samanaikaisesti pyritään kattamaan alijäämät vuoden 2029 loppuun mennessä.

Satakunnassa on sopeutettu määrätietoisesti toimintaa ja taloutta koko hyvinvointialueen toiminnan ajan. Nyt edelleen jatketaan toiminnan ja talouden sopeuttamista, jotta alijäämät olisi katettu vuoden 2029 lopussa ja tulevina vuosina 2027 – 2029 rahoitus kasvaa ainoastaan 1,1 %. Vuosina 2023 – 2025 Satakunnan hyvinvointialueen toimintakulujen kasvu on ollut valtakunnan alhaisimpia 1,9 %. Esimerkiksi henkilöstön palkkojen korotukset ovat olleet ja tulevat olemaan keskimäärin vuositasolla 3-4 %. Hyvinvointialueen organisaation kyky sopeuttaa toimintaa ja taloutta jatkuvasti on haaste koska organisaatio on ollut muutoksessa koko toimintansa ajan ja muutosten tarve jatkuu edelleen heikentyvällä rahoituksella.

Alijäämien kattaminen edellyttää Satakunnan hyvinvointialueelta edelleen vuosina 2027 – 2029 toimintaan ja talouteen liittyviä merkittäviä päätöksiä ja niiden toimeenpanokykyä. Poliittiset päätöksentekijät ovat haasteellisen tehtävän edessä koska alijäämien kattaminen heikolla rahoituksella vaatii päätöksiä, jotka kohdistuvat koko hyvinvointialueeseen ja sen toimintaan.

Tarveperusteinen rahoitusmalli on aiheuttanut kriittistä valtakunnallista keskustelua. Ongelmana pidetään erityisesti THL laskentamallia, joka perustuu diagnoosienkirjaamiseen. Tarveperustaisuuteen perustuva rahoitus ei kohtelee hyvinvointialueita tasapuolisesti ja esimerkiksi Satakunnan hyvinvointialue menettää rahoituksessa tarveperustaisuuden takia. Ongelmana on Satakunnan osalta tiedossa olevat kirjaamisen puutteet, joka osaltaan johtuu Thl:n kirjaamisohjeiden tulkinnanvaraisuudesta sekä hyvinvointialueiden erilaisista kirjaamiskäytännöistä. Lisäksi asiakas- ja potilastietojärjestelmien diagnoosien raportoinnit toimivat eri tavalla, joka osaltaan vääristää tarveperustaista aineistoa hyvinvointialueiden välillä.

Rahoitusmallia kehitettäessä tulisi rahoitusmallista saadun kokemuksen ja tiedon perusteella arvioida, miten aluekohtaiset väestörakenteen ja tarveperustaisuuden muutokset vaikuttavat palvelujen järjestämiseen, kustannusrakenteeseen sekä rahoitukseen. Rahoitusmallia tulisi kehittää ja muuttaa enemmän demograafisiin ja sosioekonomisiin tekijöihin perustuvaksi, jolloin rahoitus olisi vakaampaa ja ennakoitavampaa nykytilanteeseen verrattuna. Rahoitusperiaatteen toteutumisen näkökulmasta on keskeistä, että alueilla on tosiasiallinen mahdollisuus sopeuttaa toimintaansa ja talouttansa rahoituksen mukaiseksi.

Nykyinen rahoitusmalli aiheuttaa tilanteen, jossa ne hyvinvointialueet, joilla rahoitus kehitty heikosti, eivät kykene kattamaan alijäämiään haettavan lisäajan puitteissa. Lisäksi se aiheuttaa lisääntyvää lisärahoituksen hakemista ja ennakkollisen talouden menettelyn neuvotteluita sekä arviointimenettelyitä.

Asiakasmaksut

Terveystalouden asiakasmaksujen hintojen korotuksilla ja uusilla asiakasmaksuilla leikataan hyvinvointialueiden rahoitusta vuonna 2027 87,8 milj. euroa. Vuodesta 2028 alkaen leikataan 105,7 milj. euroa, joka sisältää ensihoidon kuljetusten siirron hyvinvointialueille. Vuonna 2027 esitetään neljään asiakasmaksuun maksun korotusta sekä esitetään neljää uutta asiakasmaksua. Leikattava rahoitusosuus on todellisuudessa suurempi kuin asiakasmaksujen korotukset ja uusien asiakasmaksujen vaikutus hyvinvointialueiden asiakasmaksutuloihin, koska asiakasmaksujen tulot eivät toteudu täysimääräisesti hyvinvointialueille. Tähän vaikuttaa erityisesti maksukatto, johon ei tule muutosta sekä asiakkaiden kasvavat maksuvaikeudet.

Asiakkaiden maksuvaikeudet ovat lisääntyneet hyvinvointialueiden toiminta-aikana asiakasmaksujen korotuksista sekä yleisestä taloustilanteesta aiheutuen. Asiakasmaksujen korotuksista ja uusista asiakasmaksuista voi aiheutua, että asiakasmaksuja siirtyy perintään entistä enemmän ja luottotappioiden määrä kasvaa, mikä vähentää hyvinvointialueiden asiakasmaksutuloja.

Asiakasmaksujen maksukorotukset ovat olleet merkittäviä hyvinvointialueiden toiminta-aikana, mikä on vaikuttanut asiakkaiden hakeutumiseen hyvinvointialueen palveluiden piiriin ja lisännyt asiakkaiden eriarvoistumista ja mahdollista syrjäytymistä. Asiakasmaksut kohdistuvat usein samoihin asiakkaisiin ja rasittavat näiden asiakkaiden taloutta.

Taloudellisesta näkökulmasta uudet asiakasmaksut lisäävät hyvinvointialueiden ict:n ja talouden kustannuksia kun asiakasmaksujen korotukset ja uudet asiakasmaksut viedään hyvinvointialueiden ict-järjestelmiin ja aloitetaan niiden laskutus.

Hyvinvointialueilta leikataan asiakasmaksujen korotukset sekä uudet asiakasmaksut rahoituksesta, joten hyvinvointialueet ovat pakotettuja tekemään asiakasmaksujen korotukset. Tämä on ristiriidassa hyvinvointialueiden itsehallinnon kanssa, hyvinvointialueiden poliittisella päätöksenteolla ei ole todellista päätösvaltaa asiakasmaksujen osalta erityisesti hyvinvointialueilla, joilla rahoitus kehittyy heikosti.

Satakunnan hyvinvointialue

Tero Mäkiranta
hyvinvointialuejohtaja

Lausunnon valmistelija: Jyrki Vatanen, talousjohtaja